

egyesült, görög-keleti, s izraelita templomok, város-háza, nagyvendéglő, kaszinó, iskola, patikák, sok ház, melléképület, üzletek bentlő árúkkal, fatelepek mind légttek.

A lakosság legtöbbje hajlék- és élelem nélkül van. Még pár nap előtt jómódú emberek, kereskedők, hivatalnokok, iparosok épen csak azt menthették meg, a mi rajtuk volt. — Biztosítva az óriási kárhoz képest elenyészően csekély volt. A nyomor enyhítésére gyűjtés indult meg. A szomszéd községekből kenyert, ruhát s némi pénzbeli adományokat küldöttek.

A merre a szem eltekinthet, mindenfelé pusztulás szomorú képe tárul föl. Összeomlott házak, ledőlő kémények, füstölő holmik jelzették csak, hogy itt város volt. Ember, állat elcsigázva kiéhezve hempergett az utcákon. A jövő a lehető legkétségbeejtőbb. Szőlőtulajdonosok szőlői, kereskedőknek áruai, könyvei, iparosnak szerszámai, fuvarosoknak szekerei semmisültek meg. Hogy a város megint felépüljön, régi kinézését visszanyerje, arra nem is számítanak, de a jószívű emberbarátok könyörületessége, országos gyűjtés által sok család meg lenne mentve a végpusztulástól.

A tűzvésznek egy emberélet is esett áldozatul. Kis Lőrincz szürszabó.

A király 5000 forintot adott a tokaji tűzkárosultak segélyezésére. Albrecht főherczeg 1000 forintot Simor bíbornok primás 500 frtot. A belügyminiszter a hatóságokhoz felhívást intézett, hogy a tűzkárosultak javára adományokat gyűjtsenek. Az emberi könyörületesség jótékony munkájára van itt szükség, hogy a hajlék, ruha és élelem nélkül maradt szerencsétlen kárvalottak nyomorukban végkép el ne pusztuljanak.

GUATEMALA.

Közép-Amerika apró spanyol eredetű köztársaságai, melyeknek a nagy közönség nevüket is alig ismeri, legújabbban azzal vonták magukra a figyelmet, hogy háboruba keveredtek egymással. San-Salvador köztársaság megtámadta nyugati és északi szomszédjait, Guatemala és Honduras köztársaságot. A háborúnak az újabban érkezett táviratok szerint már vége van, s Közép-Amerikában ismét béke uralkodik. Mindamellett ebből az alkalomból nem lesz felesleges megismerkednünk a legnagyobb a köztársaságok közül, Guatemalával, melynek területe körülbelül fél akkora, mint a tulajdonképeni Magyarország (121-000 négyszög kilométer) s lakosainak száma a másfél milliót meghaladja. Képeink az ország fővárosát, Guatemalát s a Csendes-Oceán partján levő tekintélyes kikötő várost, San José-t mutatják be.

Guatemala, mint a többi közép-amerikai köztársaságok is, a jelen század elején vívta ki függetlenségét Spanyolországgal szemben, s különösen a 70-es években, midőn Barrios tábornok volt az elnök, jelentékeny jóllétre is emelkedett, úgy, hogy a közép-amerikai államok vezére lett, s földjének természeti kincsei ezt a jólléteket állandóvá tenni látszottak: mindamellett mióta Barrios 14 évi dicsőséges uralkodás után 1885-ben alig 50 éves korában, egy San-Salvador ellen folytatott háboruban elesett, s ezzel csaknem egyideűleg a közép-amerikai államokra nézve oly fontos cochenille kereskedés is hanyatlott, Guatemala virágzása megszűnt, s ma legfeljebb azon fokon áll a művelt államok között, mint Bolgárország, melylyel általában sok tekintetben lehet összehasonlítani.

A főváros, Guatemala, egyuttal az ország legnagyobb városa is. A legutolsó népszámláláskor 57,928 lakosa volt, a legtöbb közép-amerikai városok között, s ez e szám azóta jelentékenyen szaporodhatott. Valódi városi jellege is van. A főutczák kivétel nélkül lapos kövezettel, a mellék utcák kerek kövekkel vannak kövezve, van itt egyetem, állandó színház, központi vásárcsarnok, vár, fegyház s egész sereg templom s más középület, köztük nem egy eléggé csinos épület. A város utcáinak tisztántartására a spanyol-amerikai városokban uralkodó fogalmakhoz képest nagy gondot fordítanak, van vízvezetéke, mely azonban nagyon primitív jellegű, egy pár kis parkja s néhány kezdetleges szobra. — Képünk, mely a város egy részét a mellette emelkedő Cerro del Carmen nevű porphyrt dombról mutatja be, legszembeötlőbb helyen nyújtja elénk a «Plaza de Armas» nevű főteret, a város legnagyobb négyszögletű terét (193 m. hosszú s 165 m. széles), melyből a szélesebb «Avenidas» és a keskenyebb kereszt utcák (Calles) a város minden részébe elvonulnak. A piac közepén egy szökő-kut van víz nélkül s

nyugyint látható a guatemalteco (a mint a város lakosai magukat nevezik) főbűszkesége, a két tornyu székesegyház s annak baloldalán az egykori érseki palota. A város háttérében látható képünkön még az Agua nevű tűzokádó hegy csúcsa, melynek alján Guatemala legrégibb városa, Antigua fekszik, a mely egész a múlt század végeig a tartomány fővárosa is volt. A jelenlegi fővárosnak képünkön nem látható más nevezetességei közt felemlíthetjük még a kis terjedelmű, de nagyon csinos színházat, a terményeinek rendkívüli változatossága miatt megtekintésre mindig érdemes áruccsarnokot s az egyetem méltóságos alaku épületét. A magánépületek közt is melyeknél a spanyol-mór stíl uralkodó, sok csinos és figyelemreméltó van, bár a gyakori földrengések miatt emeletes házakat nem nagy számmal építenek. Idegenek előtt feltűnő, hogy a házak külseje rendszeren egyhangu, néha ablakok sincsenek rajta vagy ha vannak is, vasrostélyosak. De annál szebbek az udvarok, a hol többnyire csinos virágos kerteket és oszlopcsarnokokat találunk. Nagyobb házaknál a konyha és cselédek lakása a második s az istállók a harmadik udvarban vannak és a szétterjeszkedő építkezés következtében a város területe nagyobb is, mint a hogy azt Európában hasonló népességű városoknál találjuk.

Guatemalától külön — mintegy 100 kilométer hosszúságú vasut vezet a köztársaság legtekintélyesebb kikötőjébe, a Csendes-Oceán mellett fekvő San Jose városához. Ez volt az első vasut a köztársaságban, csak tíz évvel ezelőtt nyitották meg. Maga a kikötőhely eléggé nyomoruságos. A tengerbe mélyen benyúló vas molo mögött a messze elterjedő mangle-erdő egyes tisztásain néhány fellobogózott faépületet látunk. Ezek a vámhivatalnokok s különböző ügynökségek lakásai. Túl rajtuk a messze távolban hegyes csúcsok emelkednek, köztök az Agua és Fuego vulkánok gulái. Az előtérben jobb és baloldalt egyaránt rhyzophor erdőszéggel borított homok-buczkák emelkednek, melyeket csak itt-ott élénkít meg egy-egy kókusz-pálma karcsú törzse, vagy egy ceiba hatalmas koronája. Ezt a kopár s barátságtalan képet azonban nagyon kellemessé teszi Guatemala gyönyörű, tropikus égboltozata, mely rendszeren ragyogó kék és felhőtlen. S beljebb, különösen az emelkedetebb helyeken valóban gyönyörű vidékeket találunk, melyeken hatalmas kavé-, czukor- és rizstüvelvények vannak.

Több nevezetes város van még Guatemalában, így Quezaltenango, Tononcapam s mások, melyek a mi nagyobb vidéki városainkkal is méltán egy sorba helyezhetők, de az ország nagyobb része még egészen elhagyatott, sok helyt európai ember sem él s az indiánok, kik Guatemala lakosságának nagyobb részét alkotják, ma már tavolról sem oly műveltek, mint őseik, kiknek Amerika felfedezését megelőző nagy épületeiből itt is számos érdekes rom maradt fenn.

A BIHARMEGYEI HEGYSÉGEKBŐL.

Biharmegyének hegyes keleti része még mindig kívül esik a kirándulók és turisták útján. Ugy szólva csak a környékbeliek ismerik, noha az ország egyik legszebb része, nagy erdőszégekkel, bércekkel, szeszélyes folyókkal, patakokkal, dús forrásokkal, romokkal, barlangokkal, több várossal, helységekkel és az ország többi részének lakóitól és saját vérbelijeitől is sokban különböző népességgel. A hegyes vidék lakói románok, de a városokban, a nagyobb helységekben mindenütt ott találjuk a magyarságot is.

Biharmegye hegyes vidékeit választotta kirándulási helyül a magyar orvosok és természetvizsgálók Nagy-Váradon összejeött vándorgyűlése. A látogatást főképp a bihari Kárpát-egyesület rendezte, mely tevékenyen buzgálkodik, hogy fölhívja a figyelmet a regényes vidékre, a kirándulásokat megkönnyítse. Adott ki képes füzeteket is, melyek az utazónak kellő tájékozással szolgálnak. Ezek egyikéből, a *Hegyesi Márton* szerkesztette «Élesd vidéke» címűből is vesszünk át mutatóban néhány képet, saját illusztrációink kiegészítésére.

Biharmegye hegyvidéke három főcsoportra oszlik, melyek közt a legerészakibb, az *Ermellek*, egészen sajátos jellegű, míg a másik kettő a *Sebes-Körös* és a *Fekete Körös* forrásvidéke bizonyos rokonsággal bír. E két utóbbi környékről már régebben önálló művet adott ki a német Schmiedl; újabban Márki Sándor és K. Nagy Sándor részletes ismertetéseket közöltek egyes részokról, de azért a természeti kincsekben gazdag vidék még mindig nincs kellőképp kiaknázva. Így hogy csak egy példát említsünk fel, a Bihar-hegységben eddig 33 cseppkő barlangról tudunk, melyek közt épen a legszebb, a *József-főherczeg-barlang*, csak pár év óta ismeretes s a tömérdek ásványvíz forrás között a gyönyörű vidék *Bihar-Füred* is csak napjainkban lett ismertté.

A *kis-szegyesdi új barlang*, melynek alaprajzát s egy részletet, az úgynevezett díszteremből, mutatjuk be, szintén a legújabb fölfedezések közé tartozik. Ez a barlang csak egy pár órányira van a József-főherczeg-barlangtól a kis-szegyesdi völgy első mellékvölgyének csúcsán. Útja eléggé kényelmes, ámbár Kis-Szegyesdtől mintegy két órányira esik s a barlang bejárata igen szűk. Nevet meg nem adtak neki, minden részletében nincs is kikutatva, de a díszteremnek bemutatott része tanúsítja, hogy érdemes a megtekintésre.

A KIS-SZEGYESDI ÚJ BARLANG ALAPRAJZA.

A CSARNÓHÁZI BARLANG ALAPRAJZA.

Szintén csak mostanában fedezték fel a *csarnóházi barlangot*, melynek bejáratát és alaprajzát *Paur Géza* rajza után közöljük. Csarnóháza, melynek határára fekszik ez a barlang, az államvasút mentén van, a Sötét-pataknak a Sebes-Körösbe ömlésénél. A hegyes háromszög alakú szegletszírtén, mely e folyók összeömlésénél látható, kopasz szikla fölött egykor egy Csaraó nevű avar vezér építtetett itt a rege szerint várat s róla nevezik el az egész völgyet *Csarnó-völgynek*, mely, mint egy másik rajzunk mutatja, meredek és kopár sziklaival sok figyelemre méltó részletet rejt magában. Két barlang is van e kis völgyben. Az egyik kissé balra hajló, mely, közepén pokolsötét, ólesnél nagyobb sziklaüreg szádát mutat, melyből félőlnyi vastag sugárban patak tör elő s csinos vizesést alkotva rohan ki a szabadba. A másik, újabban fölfedezett barlang, a melynek képét szintén adjuk, már bejárható, de nem nagy és szépség tekintetében is messze elmarad a József-főherczeg-barlangtól.

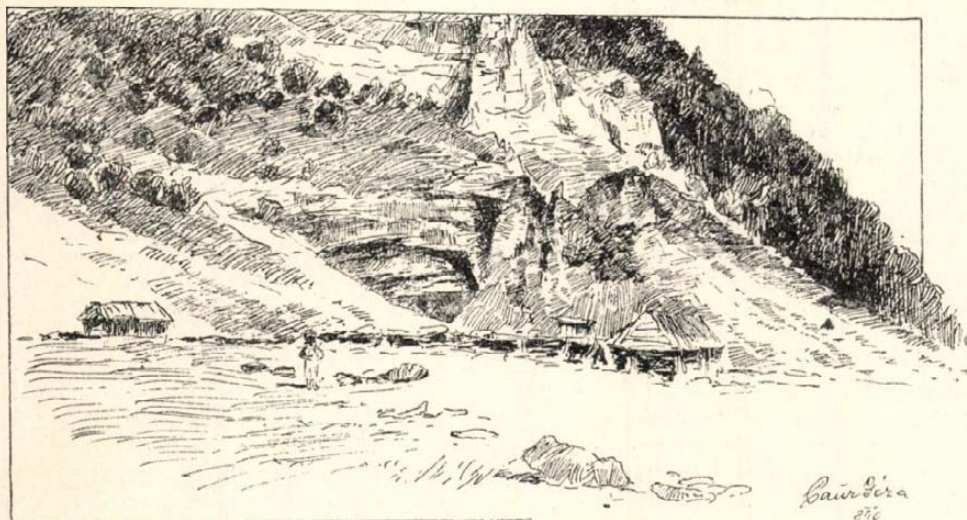
Egészen más vidéken, a Sebes-Körös völgyében esnek: *Sólyomkő* és *Fekete-erdő*. A Sebes-Körös völgyének főszékhelyétől Élesdtől (mely a budapest-predeali nagy vasútvonalnak egyik állomáshelye), alig egy mérföldnyi távolságban

emelkednek *Sólyomkő* vár romjai, (melyről három képet is adunk) a Halasd községnél végződő észak-nyugati völgytorkolatban eső magaslaton. A ma elhagyatott vidéken bükkös erdőség közepette levő romokról már az Árpádok korában említést tesz a történelem, mint Kopasz nádor tulajdonáról. Boeskey István többször időzött itt, valamint más erdélyi fejedelmek. A Rákóczi

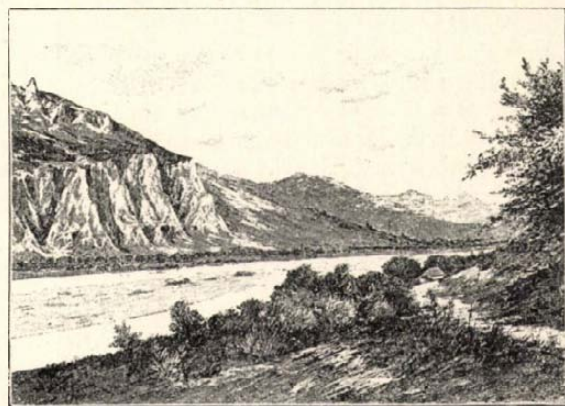
het még különböztetni. A vár régi, kerek kutjának kőből kirakott falai még most is épek s benne még jelenleg is majdnem két méteres a víz. Legérdekesebb azonban e romok megtekintése azért, mert a tetőről elragadó szép kilátás nyílik minden irányban.

Sólyomkő vár romjaitól másfél óra alatt kényelmes úton juthatunk el a *fekete-erdői üveg-*

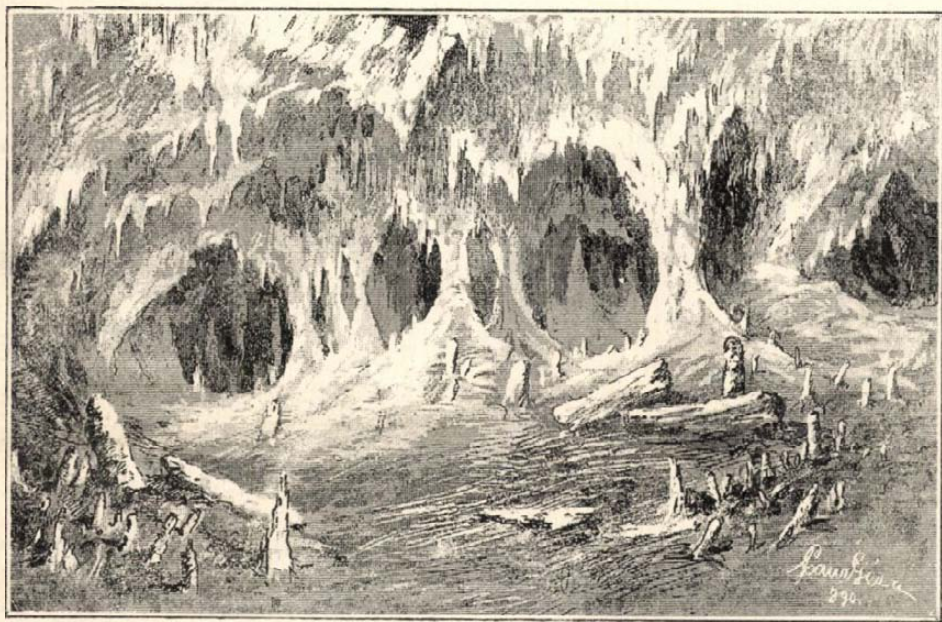
tartozik, a virágzásnak magas fokán áll, a mit tanúsít az a körülmény is, hogy a gyár munkabér gyanánt évenként mintegy 80.000 forintot fizet; készítményeit pedig külföldre is nagy mennyiségben szállítják. Egyik olvasztó-kemenczéjének belsejét mutatja be képünk, mely bizonynyal ismerősnek fog feltűnni mindenki előtt, ki valaha üvegfüvást látott.

A CSARNÓHÁZI BARLANG BEJÁRATA.

RÉSZLET A CSARNÓ-VÖLGYBŐL.

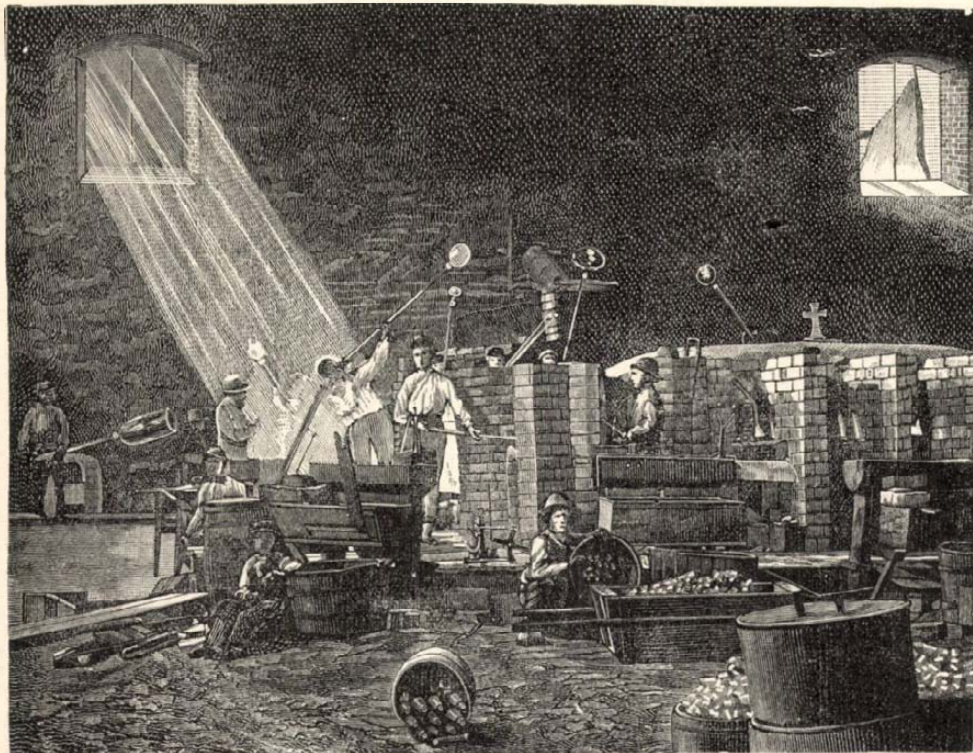
DÍSZTEREM A KIS-SZEGYESDI ÚJ BARLANGBAN.

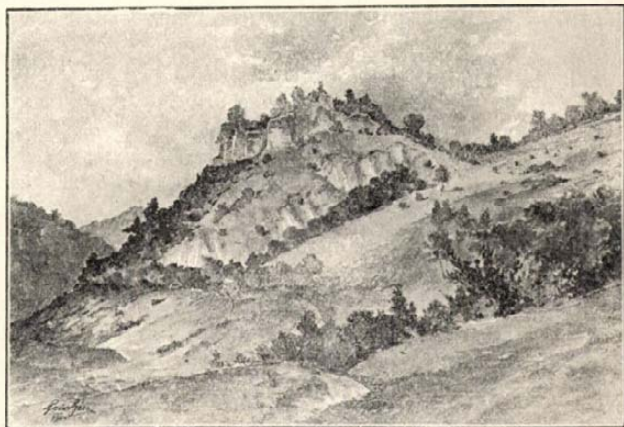
ROMOK SÓLYOMKŐ VÁRÁBÓL.

BÁSTYA SÓLYOMKŐ VÁRÁBÓL.

A FEKETE-ERDŐI ÜVEGHUTA.

SÓLYOMKŐ VÁR ROMJA.

szabadságharca után Löwenberg császári tábornok romboltatta le. A terjedelmes romok, melyek közt a mai tulajdonos Batthyány grófi család 1822-ben egy családi sírkápolnát emeltetett, még ma is érdemesek a megtekintésre, különösen a déli részen, hol a folyosók menetét s a roppant mélységből nyíló egyenesen falakkal fölemelkedő csonka tornyok részleteit is meg-

gyárhoz. Élesdtől északra, 19 kilométernyi távolságra, a Rézhegység közepén, pompás völgykötületben, melyet többek közt egy a Sebespatak (Bisztra) által sziklák között alkotott s a kis község vendéglőjétől csak egy kilométernyire eső kettős vízesés is érdekesebb. A fekete-erdői üveggyár, melyet újabban külön részvénytársaság kezel, Biharmegye legkitűnőbb ipartelepei közé

A nagykiterjedésű és változatos Biharmegyről közölt eme részletek is elég bizonyítékok a sokszor hangoztatott, de — fájdalom! — ritkán követett nézet igazsága mellett, hogy a magyar embernek itthon is sok, nagyon sok látni valója akadhatna, mielőtt a külföldnek mindenki által taposott híres szép vidékeit meglátogatná.